

Reportatge | Text: Ada Castells

GUSTAU NACARINO / REUTERS

¿Barcelona ja té la seva gran novel·la? No, no en té una de gran sinó moltes que retraten, en la seva mesura, les diferents èpoques d'aquesta ciutat. Les professores Margarida Casacuberta i Marina Gustà ho expliquen a 'Narratives urbanes. La construcció literària de Barcelona'

Un dels tòpics que corren en la nostra literatura, des dels anys 20, és que encara falta per escriure una gran novel·la amb Barcelona com a protagonista. El 1997, Sergi Pàmies va acabar de posar-hi la cirereta amb la broma d'escriure *La gran novel·la sobre Barcelona*, que, de fet, era un llibre de relats. Des d'aleshores, ha plogut molt, però hi ha algun despistat que encara espera una novel·lassa com les que tenen les grans ciutats europees i que, per cert, només era possible escriure-la al segle XIX, quan la literatura estava al servei de la construcció d'aquestes noves realitats urbanes. No era mala idea posar-s'hi: quan les ciutats desapareixen, només en queda la literatura, i l'agraïment que deuen París i Londres a Balzac, Zola i Dickens ha de ser etern. A aquestes altures, però, els escriptors del segle XXI ja no poden oferir aquesta mirada envers les ciutats ni, encara menys, envers la pròpia ciutat. Parlar de la seva construcció evoca més un text vidriòlic sobre la crisi immobiliària, l'estil Baltasar Porcel o Joan Francesc Mira, que no pas la construcció artística d'un projecte de futur creïble.

Les professores Margarida Casacuberta i Marina Gustà han pu-

blicat *Narratives urbanes. La construcció literària de Barcelona*, un llibre on defensen, acompanyades d'una esquadra d'especialistes, la imatge literària de la ciutat que s'ha construït al llarg de 150 anys. El llibre ha estat editat per la Fundació Tàpies i compta amb articles, entre d'altres, d'Enric Cassany, Rosa Cabré, Jordi Castellanos, Maria Campillo, Jaume Aulet i Julià Guillamon.

Una de les premisses del volum és que és cert que no hi ha una gran novel·la sobre Barcelona. N'hi ha moltes. Tal com signen a la introducció: "L'esforç humà que ha volgut omplir aquest buit no ha estat debades: potser no és ni gran, ni estrictament novel·la,

però Barcelona s'ha sabut dotar d'una tradició de narrativa urbana, no sols llarga, sinó també insubstituïble, que respon, amb materials genuïns, als estímuls creats pels grans moviments literaris europeus, des del romanticisme i el realisme fins avui mateix".

Casacuberta ho precisa: "És cert que Barcelona no té la gran novel·la del XIX, perquè en aquell temps es viu al marge de la ciutat. Més endavant la literatura burgesa propicia una idealització de la realitat més que no pas una descripció. El que cal analitzar són les alternatives a la gran novel·la realista que existeixen a la literatura catalana". Una d'aquestes alternatives és l'obra de Narcís Oller, concretament *La febre d'or*, que "agafa els esquemes naturalistes de Zola i s'acaba convertint en una novel·la sentimental".

Naturalment, aquesta Barcelona burgesa no només s'idealitza. També se'n fa mofa. Només cal llegir *l'Auca del senyor Esteve* per veure com Rusiñol clava el ganivet als valors del seny, el treball i el tocar de peus a terra. Un altre dels aspectes recurrents a la narrativa és el de la "burgèsia mancada", que es pot trobar en llibres com la *Barcelona imaginada*, de Carles Soldevila. L'escriptor reclama un burgès culte i cosmopolita, que aquí brilla per la seva absència.

A l'altre extrem tenim la Barcelona revolucionària de les bombes anarquistes que sobre-

tot atrau la literatura estrangera; la ciutat de la guerra que tan bé retrata Rodoreda a través de la Colometa, un personatge extret de la massa que esclata en un crit d'impotència, i la Barcelona que desperta la fascinació per l'excepcionalitat del districte cinquè. "És la Barcelona marsellesa on van a parar els detritus de la societat", explica Casacuberta, i posa com a exemple el treball de Juli Vallmitjana.

Immigració i antifranquisme

Al llibre també es repassen els noms més propers que ens evocuen la Barcelona de la immigració, amb Pedrolo, Espinàs i Sarsanedas, i més endavant, amb Terenci Moix i Montserrat Roig, des de diverses perspectives de la lluita antifranquista. No hi pot faltar tampoc el Carmel i el Guinardó d'un Juan Marsé, a qui es dedica un capítol, o aquella Barcelona que va ser la ciutat prodigiosa retratada per Eduardo Mendoza. A la llista de contemporanis hi podríem afegir un Lluís-Anton Baulenas i un David Castillo, però el llibre no dedica cap capítol als retrats més actuals.

Si perdura el mite que Barcelona té deures pendants, expliquen Gustà i Casacuberta a la introducció, és pel complex d'inferioritat d'una cultura convençuda que al Renaixement nosaltres no hi érem. Han passat cinc segles. Potser ha arribat l'hora d'anar-ho superant.*

Si perdura el mite que falta una novel·la és pel complex d'inferioritat